

טעמו וראו

פרשת נצבים תשפ"ו | שנה י' | גליון מספר תנ"ט

מכשונם של רבותינו הקוה"ט משושלת קוזמיר מודז'ץ

דא"ח מכ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

דברי אלקים חיים יסודות בעבודת השי"ת, נצוצין דנורא היפים לשעתם ולדורות, שהשמיע בקדשו כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א בשולחן הטהור בשל"ס פרשת כי תבא תשפ"ו, קול ה' בפה קול ה' בחדר, קול ה' שבר ארזים, קול ה' חצב להבות אש בנתניה, במקהלות ברוב עם.

כתוב בתוה"ק (דברים כו א) והיה כי תבוא אל הארץ אשר ה' אלהיך נתן לך נחלה וירשתה וישבת בה, ובהמשך של הפרשה מצוות ביכורים.

אז מו"ז ה"אמרי שאול" צוק"ל ביאר למח נסמכה פרשת ביכורים לפרשת עמלק, שעמלק נלחם בראשית וכמ"ש ראשית גוים עמלק (במדבר כב כ). כי כשיש בעיה בראשית יותר קל לו לקלקל את ההמשך, והעבודה שלנו לקדש את הראשית, את ההתחלות, ואז יותר קל ההמשך, וגם העניין של הביכורים זה הראשית.

ואפ"ל שלכן נתן הקב"ה את חודש אלול לפני ר"ה, שאדם יקדש את הראשית, שההתחלה תהיה טובה.

וזה מה שאומרים בפיוט של ליל שבת יהא רענא קמיה דתש"ש על עמיה, שמבינים קמיה תש"י, ומקדשים שהראשית יהיה קדוש, היפך מה שרצה עמלק.

בו עוד אפ"ל בס"ד עמלק עיקר המלחמה שלו היה באמונה, אין שום השגחה הכל מקריית, אשר קר"ך – הכל דרך מקרה, וכמ"ש (דברים כה יט) תמקה את זכר עמלק מתחת השמים, שהתפיסה של עמלק הייתה שכל חלל העולם נמצא מתחת השמים, ואין חלילה מעל השמים, וביכורים זה בדיוק הפוך, שהנה ברש"י על הפסוק וענית ואמרת שאני כפוי טובה, להודות להשי"ת.

מה מונח בהודאה, בחז"ל מובא שכל הכופר בטובתו של חבירו לבסוף כופר בטובתו של הקב"ה, מה הביאור בזה? אלא כשאדם אומר תודה הוא בזה מודה שזה לא הכח של המקבל, אלא שיש כאן נותן, ובוזה הוא מוריד את הכוח ועוצם ידי, כי לא הכל הוא עושה, ולכן הוא מודה לשני, וכ"ש וק"ו כשהוא מודה לרשע"ע שהכל זה מהרשע"ע ודאי שיויר ממנו עניין הכוחי ועוצם ידי, זה עניין הכרת הטוב, שיש לו ביטול השי, שזה לא מעצמותו, הכל זה מהקב"ה, ולכן הכופר בטובתו של חבירו לבסוף כופר בטובתו של מקום שהרי תולה הכל בכוחי ועוצם ידי. היוצא שבהכרת הטוב ובפרט בהכרת הטוב להקב"ה הוא מגלה שהכל מאיתו ית' ואין כאן מקריית, וזה היפך מידת עמלק, זה התיקון למה שרצה להכניס שהכל זה מקריית.

ולכן כתוב (דברים כה יט) תמקה את זכר עמלק מתחת השמים, השיטה של עמלק שאין מעל חלל העולם, הכל זה רק מה שתחת השמים, והתיקון למול זה להאמין שאין מקריית והכל מושגח ומונהג מלמעלה. וזה גם התפקיד שלנו בחדש אלול (תהלים כז יג) לולא האמנתי לראות בטיב ה', לולא – אותיות אלול, התפקיד שלנו לראות בטיב ה', להכיר בטובותיו של השי"ת ולהודות לו.

ולכן נסמכה פרשת ביכורים הכרת הטוב, לפרשת עמלק. ג) בפרשת ביכורים כתוב (שמות לד כו) ראשית בבכורי אדמתך תביא ביה ה' אלהיך, ולכאן קשה כי ביכורים מביאים רק מז' המינים. אומר המהר"ם בי רב, שהיו קושרים את הפרי בעודו בוטר, ואז הברכה עליו היא בוא פרי האדמה.

עוד תי' שהיו מביאים גם מחטיה ושעורה שהם פירות אדמה.

ד) החיד"א מסביר בדרך מוסרית, אדם בא להודות לרשע"ע, הוא מודה על הפירות, ומודה על העץ שהביא את הפירות, ולא רק על העץ, אלא גם על האדמה שנתנה כוחה להצמיח את הפירות, שהכל מהרשע"ע.

ה) במדרש (תנחומא): צפה משה ברוח הקודש וראה שבית המקדש עתיד ליחרב והבכורים עתידין ליפסק, עמד והתקין לישראל שיהיו מתפללין שלשה פעמים בכל יום, לפי שחביב תפלה לפני הקדוש ברוך הוא מכל מעשים טובים ומכל הקרבנות שכן כתיב (תהלים קמא) תכון תפילתי קטרת לפניך משאת כפי מנחת ערב.

ובדברי המדרש יש להעיר כמה הערות, א) מה ראה משה לתקן דווקא כנגד ביכורים, והרי יש כ"ד מתנות כהונה. ב) מה מיוחד בתפילה שמשלים וממלא את מקומם של הביכורים. ג) וכי משה תיקן ג' תפילות לישראל, הרי בגמ' ברכות (כו ב) מבואר שתפלות אבות תקנום.

אלא צ"ל שמצוות ביכורים כמו שמוכא ברש"י במקום (ד"ה ואמרת אליו) – שאיך כפוי טובה. יסודה של מצוות הביכורים הוא הכרת הטוב, ההודאה לפני השי"ת, ומלמדת אותנו התוה"ק שלא מספיק שההכרת הטוב תהיה במחשבה, אלא צריך שיהיה במעשה.

ואפ"ל שמה שהאבות תיקנו ג' תפילות, הם תיקנו את החלק של שבח ובקשה, ומשה רבינו למד ממצוות ביכורים שיש ענין של הודאה והכרת הטוב בפועל למעשה, לכן הוסיף בתפילות גם את הענין של הודאה.

ו) כתוב (דברים כו טז) ושמרת ויעשית אותם וברש"י ושמרת ויעשית אותם – בת קול מברכתו הבאת בכורים היום, תשנה לשנה הבאה.

מקשה החתם סופר לכאן, אם כל שנה מביאי הביכורים קיבלו ברכה מהקב"ה שיוזכו להביא ביכורים לשנה הבאה, אם כן הם יחיו לעולם?

היו שרצו לומר שבשנת השמיטה יתכן שלא הביאו ביכורים מפני שהפירות הם הפקר ואינם שלו, ואם כן בשנה זו אין ברכה לשנה הבאה. וזו ואמנם דבר זה תלוי במח' ה"אור החיים" הק' בתחילת פרשת כי תבוא שבשנת השמיטה לא היו מביאים ביכורים, ואילו ה"מנחת חינוך" (שמות מצוה צא) מביא מרש"י על הפסוק (שמות כג יט) ראשית בבכורי אדמתך – אף השביעית חייבת בבכורים, לכך נאמר אף כאן בבכורי אדמתך.

וכמו"כ דקדק ה"מנחת חינוך" מסתימת הרמב"ם וספר החינוך שגם לדעתם אין חילוק בין שנת השמיטה לשאר שנים.

עד כדי שתמה ה"מנחת חינוך" על ה"אור החיים" שנעלם ממנו דברי רש"י המפורשים, ומאן ספין לחלוק עליהם ומכ"ש בלי ראי' רק מפשט הכתוב, והכוונה איך כתב דברים כאלה בלי סמך מפורש מחז"ל.

והאמת שהמעין ב"שפתי חכמים" וראה שדעת רש"י לא ברורה, ויתכן שהג"י ברש"י שבשמיטה אין דין הבאת ביכורים.

ח) ואפ"ל בס"ד, ידוע שכל העוסק בתורות הקרבנות נחשב לו כאילו הקריב קרבן, וב"תפארת שלמה" שכן הוא גם לענין פרשת ביכורים, שעי' הלימוד ועסק בפרשת הביכורים, נחשב לו כאילו הביא ביכורים.

וא"כ אפ"ל בס"ד שלכן קוראים פרשת ביכורים לפני ראש השנה, כדי שעי' העסק ולימוד הפרשה, יחשב לנו כאילו הבאנו ביכורים, ונזכה לברכה מהרבש"ע לכתיהב וחתיהב טובה, הבאת בכורים היום, תשנה לשנה הבאה.

ט) תחת אשר לא עבדת את ה' אלהיך בשמחה (כח מז), לכאורה קשה איך יש תביעה על ענין השמחה, שעי' באים כל הקללות, והרי אין ע"ז אזהרה בתורה, רק ביו"ט מובא בתוה"ק (דברים טז יד) ושמחת בחגך, וכן בדברי הנביאים (תהלים ק ב) עבדו את ה' בשמחה, אבל בתורה לא בא ע"ז שום אזהרה.

ואפ"ל בס"ד, מה כל ענין עבודת השי"ת, קיום המצוות והזהירות מעבירות, הרי הכל זה ענין של המלכת השי"ת, להמליך את הרבש"ע, וממילא כמובן אם עושים בלי שמחה חסר בכל המלכת ה', העבודה לא מתחילה, להמליך בסדר פנים חמוצות מחסר בכל ההמלכה. וממילא מצוות השמחה היא חלק בלתי נפרד מקיום המצוות.

ורואים גם כדבר הזה בדברי דריוש לנחמיה (נחמיה ב ב): ויאמר לי המלך מדוע פניך רעים ואתה אינך חולץ אין זה כי אם רע לב ואיך ה' בך מאד, אומר דריוש לנחמיה להגיש למלך לשותות בפנים נפולות כאלה, מראה שאתה זומם להמית אותי, והיינו כנ"ל שמחסר בכל העבודות אצל המלך.

לבאורה וכי עברה על מאחז"ל (ברכות י) לא תאכלו קודם שתתפללו וכו', היה עליה להתפלל קודם האכילה. אלא שבסעודה זו של בעלה הקדוש איש אלקים אלקנה, נכללו כל התפילות שהתפללה אח"כ, וע"י האכילה והשתיה בסעודה מקודשת זו, ובמקום הקדוש שילה, נתוספו לה חיות ומוחין, והשיגה מדרגות התפלה והייתה מסוגלת להתפלל, זה שכתוב 'ותקם חנה אחרי אכלה ושתה' ואז 'ותתפלל'. כמו כן בסעודת שבת זו שלפני ר"ה נכלל כח כל התפלות עד אסרו חג, ע"כ אכלו לשם שמים.

הילולא דצדיקא

הגה"ק רבי צבי הערש הי"ד אביו של הסב"ק רבי יחזקאל מקוזמיר כ"ח אלול תקס"ד

לפני שנולד אמר הבעש"ט לאביו הגה"ק רבי שלמה זלמן זצ"ל שירקוד בחיות ויזכה לחיות.

ומעשה שהיה כך היה, פעם אחת כאשר החברייה קדישא רקודין ברקודין של מצוה, רבי שלמה זלמן לא לקח חלק בריקוד ועמד מן הצד ועצבות נסוכה על פניו, הבעש"ט הק' השגיח בזה ושאלו לסיבת עצבונך, וענה לו איך אשמח ואנכי הולך ערירי, אמר לו הבעש"ט הק' "טאנץ מיט חיות, וועסטו האבן חיות" ותרקוד בחיות ואז תהיינה לך חיות.

ונפקד בארבעה בנים שהיו קרובים בשמות של חיות, ונקראו לגודל קדושתם "ארבע חיות הקדש".

גם מסופר שהרבי ר' אלימלך זיע"א שלח אותו מגאלצא לעיר פלונסק, ששם ימצא אשה ויהיו לו ממנה בנים טובים.

רבי צבי היה נקרא ר' הערש נסתר, ועוד זכה להכיר את הבעש"ט הק', הוא נהרג על קידוש ה' בהריגת פארגא, לאחר שראש צבא רוסיא סוברוב ניצח את צבא קושציוסקי מפולין, על נדר הוויסלה, וחיילי רוסיה עשו טבח רב בתושבי המקום במשל שלשה ימים, והוא היה בין ההרוגים, ולא נודע קבורתו.

סיפר הרה"ק ר' חיים יצחק טויב זצ"ל ששמע מאביו כ"ק ה"אמרי שאול" זצ"ל שלצידו טמון דוד של הרה"ק הר"ר בונם.

עוד נפטר היה קבור לצידו הגביר ר' שמואל זביטקאווער ז"ל עם כל הנפטרים שפדה וזכה להביאם לקבר ישראל, ומעשה שהיה פעם אחת באו שם הקואזקים ועשו פוגרום, וחמסו וגם הרסו מצבות, ולא היה ניכר איפה עמדו המצבות לפני ההריסה, והיה שם גביר אחד ושמו ר' שמואל זביטקאווער, ופדה את כל אנשי העיר ומספרים שהעמיד בחצירו ב' חביות, אחת מלאה במטבעות זהב, והשנייה במטבעות כסף, ונתן בשביל כל איש חי עשרה דוקאטים זהב ומסורת אחרת מספרת שנתן דוקאט זהב, ובשביל כל מת רח"ל דוקאט זהב אחד וולפי המסורת השנייה נתן דינר כסף, והציל את כל העיר, והוא היה קבור שם ועל קברו עשו מצבה גדולה וסביביו נקברו כל ההרוגים שפדה מהקוזקים.

יש אודותיו סיפור שסיפר ה"חידושי הרי"ם" מגור, שבא' השבתות ניגן המגיד מקוזניץ ור' ישראל ניגון יפה ונאה למאוד על אל אדון, והמקורבים לא שמעו מעולם הניגון ההוא, ולא יכלו לסייע בקולם, ואמר להם המגיד אחר התפילה, שבניגון זה העלו את הגביר הנ"ל לנגן ערן, בזכות הפדיון שבויים הגדול שעשה.

כלתו של הגביר ר' שמואל זביטקאווער ז"ל היא מרת תמר'ל ברגסון – זוננברג, שאצלה עבד הגה"ק רבי שמחה בונים מפשיסחא, והחווה מלובלין הורה לקרוא לה לרוב חשיבותה וגדולתה ר' תמר'ל, היא הייתה מהתומכים הגדולים של צדיק פולין, בשנת תקס"ז הקימה יחד עם בעלה בערק את השיטבל הראשון החסידי בוורשא, והיה זה במחוז פראגא.

כעבור שנים עלה בנו הגה"ק רבי יחזקאל מקוזמיר לבית החיים עם מקלו, והכה במקלו על מקום אחד ואמר "כאן שוכב אבא", והחזירו את המצבה על פי רוח הקודש.

וזה נוסח המצבה: עינינו זלגו דמעות על פטירת הצדיק יסוד עולם, נור ישראל, בעל "חבצלת השרון", בוצינא קדישא, חסידא ופרישא, עובד ה' באמת, איש אלקים מ' צבי בר' זלמן זצלה"ה.

אביו של האדמו"ר הרב הצדיק הקדוש והטהור מופת הדור, כל רז לא אניס לי, מכל קצוי הארץ נהרו אליו לדרוש ולחסות בצל כנפי קדושתו, עטרת ישראל מ' יחזקאל זצלה"ה מק"ק קאזמיר. בשנת תקס"ד לפ"ק תנצב"ה.

בנו הגה"ק רבי צבי הערש הי"ד אביו של הסב"ק רבי יחזקאל מקוזמיר רבו הה"ק מלובלין, הוא היה הולך אליו ברגליה, לא בתורת רב אלא בתורת רבי.

כאמור הוא היה נסתר ונשאר ממנו זמר "חבצלת השרון" על קדושת השבת.

הגה"ק רבי יחזקאל מקוזמיר אמר שמה שלכל מה שאומר יש לו ראייה מהתורה" כח זה קיבל במתנה מאביו שאמר שכל דבר שיצא מפיו לא יצא כי אם ימצא ראייה מן התורה.

וממילא כשיש ציוו לעבודת ה' ותר"ג מצוות מובן שזה מתחיל עם שמחה, בלי שמחה לא מתחיל עבודת ה', ולכן לא צריך לזה אזרה. אומרים שהולטושוב ע"ר מגיד זצוק"ל ביקש שעצם המצאות של האדם בשמחה, יהיה חשוב למעלה, והסכימו איתו מזהשים.

יו בעל התניא שואל, מה הכוונה תחת אשר לא עבדת את ה' אלהיך בשמחה, ממ"נ אם עבדו עבודת ה' רק לא בשמחה, וכי על מיעוט שמחה מגיע לבני ישראל עונשים כל כך חמורים, ואם לא עבדו את ה' כמו שצריך, א"כ העונש צריך להיות על מה שעברו חלילה על רצון השי"ת. אלא אומר בעל התניא, שאף אדם שחלילה חוטא, אם הוא נמצא בשמחה, השמחה מצילה ומגינה עליו שלא יקבל יסורים.

ומדובר בפסוק במצב שבני ישראל חלילה חוטאים, רק אם הם היו בשמחה, השמחה הייתה מגינה עליהם, אבל היות שהם לא בשמחה, לכן באים עליהם חלילה הקלות על מה שהם חוטאים ועוברים על רצון השי"ת.

ועל פי זה מבאר את הפסוקים בתהילים (קכו) שיר המעלות בשוב ה' את שיבת ציון היינו כחלמים... אז יאמרו בגוים הגדיל ה' לעשות עם אלה, הגדיל ה' לעשות עמנו היינו שמחים.

שזה בצורת שאלה ותשובה, שבזמן הגאולה במהרה בימינו, ישאלו הגוים למה הגדיל ה' לעשות עם אלה, הרי לפי מעשיהם לא מגיע להם ניסים וישועות גדולים, וע"ז עונה הנביא, הגדיל ה' לעשות עמנו היינו שמחים, למה זכו לכאלה ניסים, כי הם בשמחה.

יאן יש ווארט מעניין למה חשוב כ"כ שתהיה עבודת השי"ת בשמחה, אלא מכיוון שחטא העגל היה במחולות, כמ"ש (שמות לב יט) וירא את העגל ומחלל, לכן יש קטרוג כשעובדים את ה' בלי שמחה.

יבן בחז"ל מובא שתפילות כנגד תמידים, ומנגד כתוב שתפילות אבות תיקננה, ואומר שד"שמשח משה" ביקש לראות איך הכהנים עושים את העבודה למעלה, והראו לו את אליהו הנביא מקריב את התמידים למעלה, ולכן לא תיקנו כנגד התמידים, כי את התמידים עדיין מקריבים.

יגן עוד אפ"ל בס"ד, שמחה זה שם ח"ה ח"ה בגימ' 13, שזה גימ' של 'אחד', שכשארם בשמחה הוא ממליך את השי"ת.

וביותר כשאדם בשמחה הוא דבוק בהשי"ת, כי (דברי הימים א' טז כז) עז וחדוה במקומו, והיות שדבוק בהשי"ת אי אפשר להזיק אותו.

ממעיינם הטהור של רבוה"ק

אתם נצבים היום (דברים כט ט)

וברש"י: לפי ששמעו ישראל מאה קללות חסר שתיים חוץ ממ"ט שבתו"כ הוריקן פניהם וכו'.

מזה הלשון הוריקן פניהם, מבאר כ"ק מרן ה"אמרי שאול" זצוק"ל עיקר הברכה בא ע"י היראה, והוא פסוק מפורש בתהילים (קכ"ט) הנה כי כן יבורך גבר ירא השם.

ולכן הוריקן פניהם היינו מש"כ 'בעבור תהיה יראתו על פניכם' (שמות כ) ועי"ז יתהפך להם לברכות.

ורמזו לזה חז"ל במ"ש (מנחות מג ב) 'מה ה' אלקיך שואל מעמך, כי אם ליראה, ובחז"ל אל תקרי מה אלא מאה, מהו העניין לדרוש מאה? אלא מאה ברכות היפך את המאה קללות, וזה ע"י היראה.

וכן שבת מקור היראה, כידוע שאפי' עם הארץ לא משקר כי אימת שבת עליו, וכן שבת מקור הברכות, הוא בזה"ק 'שבת מקורא דכל ברכאן', ומשם בפיט לכה דודי 'כי היא מקור הברכה'.

אם יהיה נדחק בקצה השמים (ל ד)

עומד ה"ישא ברכה" מהו הלשון 'בקצה השמים', למה לא כתב 'בקצה הארץ'?

ומסביר אלא שאם האדם תופס ונאחז עוד בקצה "השמים", היינו בקצה הרוחניות, עוד יש לו תקוה לעלות להר מרום הרים בגבהי שמים.

וימל ה' אלהיך את לבבך (שם פסוק ו)

מסופר שפעם נתכבד כ"ק ה"דברי ישראל" בסנדקאות, ראה את המוהל שהוא מלא גאות וישות, אמר לו, הלא תדע כי גם הקב"ה – הוא מוהל, כמ"ש 'וימל ה' אלקיך את לבבך'.. וראוי לך להתבונן מי הוא השותף שלך, ומה הוא דורש ממך, אשכון ואת דכא כתיב.

שבת שלפני ראש השנה

כ"ק ה"דברי ישראל" (פרשת מקץ) מביא: בסעודת שחרית בשבת קודם ראש השנה אמר הרב הקדוש ר' יחזקאל מקוזמיר זצ"ל למסובין על שלחנו: אכלו לשם שמים, כי המאכלים שלנו מגרשים מן האוכלים אצלנו חומריות וגשמיות, ואפיקורסות, וכלולים בהם כל מיני קדושות. סעודת שבת שלפני ר"ה, יש בה כח הסליחות של זכור ברית, הפיוטים של שחרית ומוסף של ראש השנה, כל נדרי, שחרית, מוסף ונעילה של היום הקדוש, תפילות חג הסוכות ושמני עצרת ושמחת תורה עד אסרו חג. וזה שכתוב בחנה (שמואל א א) ותקם חנה אחרי אכלה בשלה ואחרי שתה וגו' ותתפלל על ה' ויככה תכבה.